

Spis treści

Wstęp 11

Rozdział 1

Pedeutologia – znaczące fakty genezy i historii 17

Rozdział 2

**Nauczyciel – ujęcia osobowościowe, zawodowe
funkcje 24**

2.1. Ewolucja pojęcia „nauczyciel” 24

2.2. Teoretyczne ujęcia osoby nauczyciela 28

2.2.1. Ujęcie psychologiczne – nauczyciel jako struktura idealnych
cech **29**

2.2.2. Ujęcie technologiczne – kwalifikacje zawodowe jako
struktura kompetencji **34**

2.2.3. Ujęcie humanistyczne – prymat indywidualności
nauczyciela **36**

2.2.4. Ujęcie socjologiczne – wyznaczone rolę zawodową **37**

2.2.5. Ujęcie pedagogiki krytycznej – nauczyciel „transformatywny
intelektualista” **39**

2.3. Ewolucja funkcji zawodowych nauczyciela 40

2.3.1. Od przekazu wiedzy do uczenia samodzielności poznawczej
i egzystencjalnej **41**

2.3.2. Od sterowania do inspirowania rozwoju **42**

2.3.3. Od prostego przekazu do wprowadzania ucznia w świat
wiedzy **43**

2.3.4. Od funkcji przekazu wiedzy do czynienia ładu
w informacjach **44**

- 2.3.5. Od dominacji intelektu do równowagi świata myśli i uczuć w edukacji szkolnej 44
- 2.3.6. Od alternatywy do dialogu 45

Rozdział 3

Kształcenie nauczycieli 47

- 3.1. Współczesne orientacje w edukacji nauczycielskiej 47**
 - 3.1.1. Orientacja technologiczna 48
 - 3.1.2. Orientacja humanistyczna 52
 - 3.1.3. Orientacja funkcjonalna 56

Rozdział 4

Koncepcje kształcenia nauczycieli 64

- 4.1. Koncepcja „refleksyjnej praktyki” 64**
 - 4.1.1. Założenia koncepcji 66
 - 4.1.2. Walory 72
 - 4.1.3. Ograniczenia 74
 - 4.1.4. Bariery w zastosowaniu 75
- 4.2. Koncepcja kształcenia „poprzez praktykę” 76**
 - 4.2.1. Założenia koncepcji 77
 - 4.2.2. Uczenie się „poprzez praktykę” jako podstawa „profesjonalnego artyzmu” 82
 - 4.2.3. Co budzi dyskusję, a co ogranicza wartość koncepcji 83
- 4.3. Humanistyczna koncepcja kształcenia nauczycieli 85**
 - 4.3.1. Założenia koncepcji 85
 - 4.3.2. Wizja „dobrego nauczyciela” 86
 - 4.3.3. Dobór kandydatów na studia i do zawodu nauczycielskiego 88
 - 4.3.4. Cele kształcenia nauczycieli 88
 - 4.3.5. Proces kształcenia 90
 - 4.3.6. Program kształcenia 92

4.3.7. Metoda kształcenia w koncepcji Combsa 94

4.3.8. Integracja poznania i działania 95

4.3.9. Znaczenie kwalifikacji psychologicznych 98

4.3.10. Wartość koncepcji Combsa 99

Rozdział 5

Kształcenie teoretyczne i praktyczne nauczycieli 101

5.1. Związek teorii z praktyką 101

5.2. Ogólnofilozoficzne prawidłowości związku poznania z działaniem 102

5.2.1. Znaczenie teorii naukowej w działaniu pedagogicznym nauczyciela 103

5.2.2. Czym jest „wpływ” wiedzy na działanie praktyczne nauczycieli? 106

5.3. Osobiste teorie nauczycieli jako łącznik między teorią naukową a praktyką 110

5.3.1. Definicje 110

5.3.2. Teorie wyjaśniające kategorię „wiedza osobista nauczyciela” 112

5.3.3. Geneza teorii indywidualnych 118

5.3.4. Struktura teorii indywidualnych 119

5.3.5. Funkcje teorii osobistych 121

5.3.6. Co teoria osobista wnosi do wiedzy o nauczycielu i jego pracy? 124

5.4. Funkcje wiedzy w działaniu praktycznym nauczyciela 125

5.4.1. Możliwości 126

5.4.2. Bariery i ograniczenia 127

5.4.3. Dezintegracja poznania 128

5.4.4. Odmienność kontekstu poznania i kontekstu zdobywania wiedzy 130

5.4.5. Negacja zdroworozsądkowych struktur wiedzy pedagogicznej studenta 131

5.4.6. Kult logiki i obiektywności 134

5.4.7. Zbyt instrumentalny charakter kształcenia praktycznego 135

- 5.5. Spory wokół kwalifikacji pragmatycznych nauczycieli 136**
- 5.5.1. Trwałość opozycji techniczność – humanistyczność 137
 - 5.5.2. Kontrowersja: techniczność – humanistyczność a przyszłość edukacji nauczycielskiej 139
 - 5.5.3. Nauczycielskie preferencje wobec własnych kwalifikacji zawodowych 142
- 5.6. Czy edukacja nauczycieli może być pułapką dla ich zawodowego funkcjonowania 144**
- 5.6.1. Pułapki związane z kwestią nauczycielskiego autorytetu 144
 - 5.6.2. Edukacja, która ujednoznacznia i redukuje problematyczność 148
 - 5.6.3. Zagrożenie wynikające z idealizacji roli zawodowej 149
 - 5.6.4. Prymat racjonalności poznania 151
 - 5.6.5. Uwięzieni w różnych jaskiniach 152

Rozdział 6

Natura działania pedagogicznego 155

- 6.1. Trudność pracy nauczyciela 155**
- 6.2. Swoistość działania pedagogicznego 158**
- 6.2.1. Komunikacyjny charakter pracy nauczyciela 158
 - 6.2.2. Psychospołeczny kontekst pracy nauczyciela 159
 - 6.2.3. Intelktualny charakter czynności zawodowych nauczyciela 161
 - 6.2.4. Podmiotowość, indywidualność 164

Rozdział 7

Profesjonalizm nauczyciela 167

- 7.1. Ustalenia definicyjne 167**
- 7.2. Swoistość nauczycielskiego profesjonalizmu 168**

- 7.3. Profesjonalizm nauczyciela budowany na koncepcji „profesjonalnego osądu” 171**
 - 7.3.1. Geneza 171
 - 7.3.2. „Zdarzenia krytyczne” 172
 - 7.3.3. „Profesjonalny osąd” – czym jest? 177
 - 7.3.4. Rodzaje osądów 178
 - 7.3.5. „Profesjonalny osąd” – jego funkcje edukacyjne 180
- 7.4. Profesjonalizm rozszerzony Erica Hoyle’a 181**
- 7.5. „Nowy profesjonalizm” Juliana Elliotta 183**
 - 7.5.1. Założenia koncepcji 184

Rozdział 8

Dylematy bycia nauczycielem 187

- 8.1. Czy nauczyciel jest samotny w uczniowskiej społeczności? 187
- 8.2. Wpływ wychowawczy – potrzebny, ale i zbędny? 190
- 8.3. Wdzięczność – dylematy nauczycielskiego zawodu 194
- 8.4. Wymagania – obojętność – bezinteresowność 195
- 8.5. Pewność, wątpliwość, pokora – wykluczenia czy dopełnienia? 197
- 8.6. Ambiwalencja roli zawodowej nauczyciela 200

Rozdział 9

Rozwój zawodowy nauczyciela 204

- 9.1. Podstawa teoretyczna analizy rozwoju zawodowego nauczycieli 204
- 9.2. Swoistości nauczycielskiego rozwoju w zawodzie 205

- 9.3. Dynamika rozwoju zawodowego nauczycieli w świetle wyników badań 207**
- 9.3.1. Stadium przedkonwencjonalne 208
 - 9.3.2. Stadium konwencjonalne 210
 - 9.3.3. Stadium postkonwencjonalne – „autonomiczne Ja” 212
- 9.4. „Badanie w działaniu” sposobem doskonalenia nauczycielskiej praktyki 215**
- 9.4.1. Stosunek „action research” do znanych prawd teorii i praktyki kształcenia nauczycieli 217
 - 9.4.2. Główne założenia 217
 - 9.4.3. Walory poznawcze i pragmatyczne 221
 - 9.4.4. Proces „badania w działaniu” – jego struktura 225
 - 9.4.5. Wątpliwości i ograniczenia 226

Rozdział 10

- Tożsamość zawodowa polskich nauczycieli 229**
- 10.1. Tożsamość – jej rozumienie, funkcje, ewolucja 229**
 - 10.2. Tożsamość zawodowa nauczycieli – wyniki badań 231**
 - 10.2.1. Tożsamość osiągnięta 234
 - 10.2.2. Tożsamość nadana 234
 - 10.2.3. Tożsamość moratoryjna 237
 - 10.2.3. Tożsamość rozproszona 237
 - 10.2.5. Dyskusja o uzyskanych wynikach 238
 - 10.3. Dominanta standardu przedmiotowego w nauczycielskiej tożsamości zawodowej – implikacje edukacyjne 240**
- Bibliografia 247**
- Indeks osób 254**
- Indeks rzeczowy 257**